

นวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา Innovations for School-site Instructional Supervision

นารีรัตน์ รักวิจิตรกุล¹
Nareerat Rakwichtkul

บทนำ

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ และสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ) ได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีระบบการนิเทศการเรียนการสอน และจะต้องมีการนำไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ แม้สถานศึกษาจะมีโครงการนิเทศภายใน แต่ยังขาดการติดตามให้มีการนิเทศให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และเป็นการดำเนินการเชิงเอกสารมากกว่าการปฏิบัติการนิเทศการเรียนการสอนจริง สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา(2555) ได้วิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่มีการนิเทศภายในสถานศึกษา การนิเทศจากบุคลากรภายนอกไม่มีความต่อเนื่องขาดศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขา ประกอบกับศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการของครู และครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการศึกษา และไม่ได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง และจากผลการประชุมสัมมนาเรื่องการผลิตครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้สู่อนาคตการศึกษาไทย โดยพล.อ. ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์เรื่องการแก้ปัญหากระบวนการนิเทศ ที่พบว่าครูไม่ยอมรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ และไม่มีหน่วยงานส่วนกลางที่รับผิดชอบสายงานนิเทศ โดยจะให้ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ริเริ่มแผนงานโครงการเพื่อแก้ปัญหาการขาดเทคนิคการสอน (สำนักรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) จากสภาพการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ครูไม่ได้รับการนิเทศการเรียนการสอนจากบุคลากรทั้งภายในสถานศึกษา และจากศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นบุคลากรภายนอกสถานศึกษาเท่าที่ควร การที่จะพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูต้องทำงานอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนการปรับปรุงการเรียนการสอน บทความนี้มีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอนวัตกรรมที่ได้มีผลการวิจัยรองรับว่าเป็นนวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

การนิเทศการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่กระตุ้นให้ครูเข้าการร่วมสนทนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน (Instructional Dialogue) โดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงการสอนและการยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น (Sullivan และ Glanz, 2013 : 4) การนิเทศจึงไม่ใช่การประเมินครู ไม่ใช่การจับผิด หรือตรวจสอบครู ดังนั้นผู้นิเทศจะไม่เข้าสังเกตการสอนโดยมีแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 3 หรือ 5 ระดับ ซึ่งนั่นเป็นการประเมินครู ก่อนการนิเทศการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร และครู ให้เป็นบรรยากาศของการทำงานแบบร่วมมือกัน รับทราบวัตถุประสงค์ของการนิเทศภายใน มีการจัดสรรเวลาเพื่อให้ครูเข้าสังเกตการสอนและการประชุมสะท้อนคิดหลังการสังเกต จัดทรัพยากรสำหรับเอื้ออำนวยต่อการนิเทศ ติดตามการ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นิเทศให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ก่อนการดำเนินโครงการนิเทศภายใน ต้องสร้างความคุ้นเคยโดยครูสังเกตการสอนซึ่งกันและกันอย่างไม่เป็นทางการสักประมาณ 1-2 เดือน เพื่อการดำเนินโครงการนิเทศภายในมีวัตถุประสงค์ชัดเจนยิ่งขึ้น การที่ครูมีงานสนทนากับการเรียนการสอนร่วมกันเป็นการพัฒนาไปสู่การสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community) ที่มีผลต่อการทำงานร่วมกันเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนโดยผู้บริหารสถานศึกษา

การนิเทศการเรียนการสอนแบบเดินผ่าน (Classroom Walk-through) เป็นการนิเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ใช้เวลา 3-5 นาที ซึ่งมีผู้พัฒนารูปแบบการนิเทศนี้หลายคน และมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปเช่น Learning Walks, Data walks, Mini-observation, Data-in-a-day, Instructional Walkthroughs, Reflective walkthroughs, Professional learning visits, Rounds เป็นต้น ซึ่งจะนำเสนอรูปแบบของ Downey และ Marshall ซึ่งทั้งสองคนเป็นพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเดินผ่านในขณะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รูปแบบของ Downey (2004) ใช้เวลาสังเกตชั้นเรียน 3 นาที ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 : นักเรียนใส่ใจในการเรียน (Student Orientation to the Work) การสังเกตในขั้นนี้เป็นการชำเลืองมองว่านักเรียนใส่ใจกับการเรียนหรือไม่ ต้องเก็บข้อมูลก่อนที่นักเรียนจะเห็นผู้บริหาร

ขั้นที่ 2 : การตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตร (Curricular Decision Points) ผู้บริหารสังเกตวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือบทเรียนที่ครูสอนว่าวัตถุประสงค์ของการสอนจัดอยู่ระดับขั้นใดของหลักสูตร พิจารณาว่าสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางหรือไม่ และพิจารณารายละเอียดของวัตถุประสงค์ของการสอนเรียกว่า 3C's ได้แก่ 1. **สอนเนื้อหาอะไร (Content)** 2. **สอนในบริบท (Context)** ขอบวัตถุประสงค์อย่างไร ซึ่งได้แก่ 2.1) วิธีการสื่อสารเนื้อหา 2.2) วิธีการตอบสนองของนักเรียนต่อการสื่อสารเนื้อหาของครู 2.3) คำศัพท์ใดที่จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเฉพาะของวัตถุประสงค์ 3. **การสอนนี้จัดอยู่ในประเภทของความคิด (Cognitive Type)** ของ Bloom (Cognitive Domain) ซึ่งได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) การใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมิน (Evaluation)

ขั้นที่ 3 : การตัดสินใจเกี่ยวกับการสอน (Instructional Decision Points) หลังจากที่ได้สังเกตด้านหลักสูตร จากนั้นก็มาสังเกตการปฏิบัติการด้านการสอนการเลือกวิธีสอนของครู กลยุทธ์ที่ครูใช้สอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาหรือไม่ มีการปฏิบัติการสอนบนพื้นฐานการวิจัยเฉพาะเจาะจง หรือเนื้อหาวิชาเฉพาะเจาะจง หรือไม่ เพื่อที่ผู้บริหารได้เห็นการตัดสินใจเลือกใช้วิธีสอนได้มากพอ และสามารถออกจากห้องเรียนได้

ขั้นที่ 4 : การเดินสำรวจผนังห้องเรียน/การตัดสินใจเลือกเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ("Walk the Walls"/Curricular and Instructional Decisions) ในขั้นนี้ผู้บริหารสามารถดำเนินการได้นอกเวลาเรียนอาจจะสำรวจ (Walk the Walls) ด้วยตนเองหรือสำรวจร่วมกับครู เป็นการสำรวจผลงานนักเรียนที่ติดไว้ผนังห้องเรียน จะทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การสอนและวิธีสอนของครู ในขั้นนี้ผู้บริหารสถานศึกษาในเมืองไทยอาจจะต้องประเมินจากผลงานนักเรียนรูปแบบอื่นๆ แทนเพราะชั้นเรียนในเมืองไทยไม่ได้ออกแบบให้มีการติดผลงานไว้ที่ผนังห้อง

ขั้นที่ 5 : ประเด็นด้านความปลอดภัยและสุขภาพ (Safety and Health) ขั้นนี้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในขณะที่ผู้บริหารเดินเข้าเดินออกจากชั้นเรียน ผู้บริหารอาจดบ้นทึกประเด็นเรื่องความปลอดภัยและสุข เช่น สายไฟฟ้าชำรุดไฟฟ้าช็อต การระบายอากาศที่ไม่เพียงพอ ฯลฯ

การบันทึกการนิเทศแบบเดินผ่านจะไม่มีการใช้แบบตรวจสอบรายการ ไม่ใช่แบบสังเกตแบบมาตรฐาน ส่วนประมาณค่า แต่เป็นเพียงการบันทึกย่อๆ ในกระดาษ 3*5 นิ้ว ที่ประกอบด้วย ชื่อครู สอนระดับชั้น วัน เวลาที่สังเกต เนื้อหาที่สอน สอนในบริบทใด (วิธีสื่อสารเนื้อหา วิธีตอบสนองของนักเรียน คำศัพท์เฉพาะของเนื้อหา) จัดอยู่ในการคิดประเภทใด ระบุการตรวจสอบว่าวัตถุประสงค์นี้จัดอยู่ในระดับชั้นใด จากนั้นบันทึกย่อ เรื่องที่ต้องการส่งโน้ตให้ครู หรือ หัวข้อที่วางแผนจะสนทนากับครู

ผู้บริหารจะมีการสนทนาร่วมกับครูเพื่อติดตาม โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนของตนด้วยการสะท้อนคิด (Reflection) แต่ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องสนทนาทุกครั้งหลังจากที่มีการสังเกต ครูที่มีความเชี่ยวชาญการสอนอาจจะได้รับการสังเกตมากถึง 8 ครั้งจึงจะมีการสนทนาสะท้อนคิดสักครั้ง การติดตามด้วยการสนทนานี้มีลักษณะที่แตกต่างกัน 3 ประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของครู ซึ่งได้แก่

1. วิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับแบบชี้แนะ (Direct Feedback) สำหรับครูที่อยู่ในขั้นพึ่งพา (Dependent Stage) ซึ่งเหมาะกับครูบรรจุใหม่ ใช้เวลา 10-15 นาที เป็นการเสริมแรงให้ครู เป็นบรรยายสรุป ย่อถึงพฤติกรรมที่สังเกตเห็น และพูดเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนที่สอดคล้องกับการตัดสินใจเลือกปฏิบัติของครู พูดคุยเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนที่อยู่บนพื้นฐานของงานวิจัย การตรวจสอบว่าครูมีความเข้าใจในเรื่องที่สนทนา

2. วิธีการไม่ชี้แนะ (Indirect Approach) สำหรับครูที่อยู่ในขั้นอิสระจากการพึ่งพา (Independent Stage) ครูเป็นผู้สะท้อนคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน แม้ผู้บริหารมีประเด็นที่ต้องการให้ครูพัฒนาอยู่ในใจก็จะไม่กล่าวออกมา ใช้เวลาสนทนาประมาณ 3-4 นาที ผู้บริหารตั้งคำถามอย่างไม่มีจุดเน้นเกี่ยวกับสถานการณ์ในชั้นเรียน ถามเพื่อค้นหาเกณฑ์ที่ครูใช้ในการตัดสินใจเลือกเนื้อหา หรือเลือกวิธีสอน

3. วิธีการสะท้อนคิด (Reflective Approach) สำหรับครูที่อยู่ในขั้นนักการศึกษา (Collegial Stage) เป้าหมายสูงสุดคือการที่ผู้บริหารสามารถนำครูเข้าสู่ความร่วมมือแบบร่วมมือ หัวใจสำคัญของวิธีนี้เกิดขึ้นคือคำถามสะท้อนคิด (Reflective question) ที่เป็นการกระตุ้นให้ครูคิดเกี่ยวกับการสอน เพื่อการปรับปรุง เช่น คำถามตัวอย่าง เช่น “ ในระหว่างการวางแผนบทเรียนตามหลักสูตร และคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะเลือกใช้ มีความคิดอะไรเกิดขึ้นในใจของคุณเกี่ยวกับกิจกรรมใดบ้างที่จะคัดเลือกเพื่อให้มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน” คำถามนี้ดูเหมือนจะมีความยาวเพราะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1). สถานการณ์ (Situation) : ในระหว่างการวางแผนบทเรียนตามหลักสูตร 2). การสะท้อนคิดของครู (Teacher Reflection)...และคิดเกี่ยวกับกิจกรรม การเรียนรู้ที่ครูเลือกที่สอนตามวัตถุประสงค์ 3). การเลือก (Choice) : ...ความคิดอะไรเกิดขึ้นในใจคุณ 4). การตัดสินใจ (Decision)...เกี่ยวกับกิจกรรมใดบ้างที่จะคัดเลือก 5). ผลกระทบต่อนักเรียน (Student Impact) : ...เพื่อให้มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนตามวัตถุประสงค์ของการสอน Downey และคณะ พบว่า การเสนอแนะครูที่มีประสบการณ์การสอนว่าควรทำอะไรนั้นมักจะไม่ค่อยได้ผลและบ่อยครั้งก่อให้เกิดความบาดหมาง เป็นปรปักษ์ต่อกัน แต่การใช้วิธีตั้งคำถามที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดการคิดและเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

รูปแบบของ Downey เน้นที่การตัดสินใจของครูเกี่ยวกับหลักสูตร และการสอน ในขณะที่การสังเกตการสอนโดยทั่วไปมักมุ่งเน้นที่วิธีการสอนของครู ในที่นี้ได้นำเสนอลักษณะของการตั้งคำถามสะท้อนคิดอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งผู้บริหารที่ฝึกใช้วัตรกรรมนี้เข้าสู่สังเกตชั้นเรียนช่วงแรก ๆ อาจจะไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามที่สะท้อนการตัดสินใจมากและยาวนานนักก็ได้ จนกระทั่งผู้บริหารพัฒนาความชำนาญในการสนทนาสะท้อนคิดมากขึ้นก็จะสามารถตั้งคำถามสะท้อนคิดในระดับที่สูงขึ้นได้

การนิเทศด้วยการสังเกตแบบมินิ ของ Marshall (Mini-Observation)

Marshall (2009) ผู้พัฒนาวิธีการ Mini-Observation เป็นการเยี่ยมชั้นเรียนเป็นเวลาสั้นๆ โดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะได้เห็นส่วนหนึ่งของการสอนที่ไม่ใช่การแสดงโชว์หรือการจัดฉาก และการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน วิธีการนี้ใช้เวลา 5 นาที โดยตั้งเป้าหมายสังเกตการสอนของครูทุกคน ด้วยการเข้าสังเกต 5 ห้องเรียนต่อวัน และอาจจะเพิ่มหรือลดลง โดยเฉลี่ยประมาณ 3 ห้องเรียนต่อวัน ซึ่งจะให้ผู้บริหารได้สังเกต อย่างน้อย 450 ครั้งต่อปี สิ่งที่ค้นหา (look for) ในขณะการสังเกตได้แก่ SOTEL

Safety : ความปลอดภัยด้านกายภาพ ด้านจิตวิทยาหรือการใช้คำพูดของครูที่นำไปสู่บรรยากาศชั้นเรียนที่ท้าทายสติปัญญา

Objectives : วัตถุประสงค์ของบทเรียนชัดเจนและเป็นส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร

Teaching : การสอน การเรียนรู้ได้ถูกออกแบบอย่างละเอียดรอบคอบ นำไปสู่การสอนที่ใช้วิธีการหลากหลายอย่างคล่องแคล่ว

Engagement : การเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนใส่ใจในการเรียน นำไปสู่การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีเป้าหมายอยู่ในใจ

Learning : การเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ขณะสอนถูกนำมาใช้เพื่อปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และการใช้ข้อมูลการประเมินระหว่างเรียนด้วยเช่นกัน

Marshall เสนอแนะไม่ให้มีการจดบันทึกใดๆ เพราะเป็นการเพิ่มความกระวนกระวายใจให้ครู และทำให้การเยี่ยมชั้นเรียนดูเป็นทางการมากเกินไป ซึ่งจะทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมีสภาพความเป็นจริงลดลง ผู้บริหารเพียงทำเครื่องหมายหน้ารายชื่อครูในกระดานที่มีรายชื่อครูแต่ละบรรทัดหลังจากที่มีการติดตามให้ข้อมูลย้อนกลับแล้ว วิธีให้ข้อมูลย้อนกลับควรใช้การสนทนาเป็นรายบุคคลแบบตัวต่อตัว อย่างไม่เป็นการภายใน 24 ชั่วโมง เพราะ 1) ข้อมูลย้อนกลับจำนวนมากสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว 2) วิธีการนี้ครูจะชื่นชอบและเปิดใจได้มากกว่า เนื่องจากไม่มีการเขียนบันทึกและไม่เป็นทางการ 3) ผู้บริหารสามารถจับอารมณ์ความรู้สึกได้ว่าครูพร้อมที่จะเปิดใจกับข้อมูล ย้อนกลับเชิงวิพากษ์หรือไม่ และควรระงับการให้ข้อมูลย้อนกลับไว้ก่อน ถ้าเห็นว่าครูยังไม่พร้อมที่จะรับฟัง 4) ครูสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับมุมมองของตนที่มีต่อบทเรียนและหน่วยการเรียนรู้ 5) ครูสามารถแก้ไขข้อมูลในกรณีที่ผู้บริหารเข้าใจผิดพลาดในบางเรื่อง 6) บทสนทนาสามารถนำไปสู่การพูดคุยอื่นๆ ไป เกี่ยวกับการดำเนินโครงการตลอดปีการศึกษาและวิสัยทัศน์สำหรับอนาคต 7) ไม่มีงานเอกสาร

ข้อดีสำหรับผู้บริหารที่ใช้การนิเทศแบบเดินผ่าน ทำให้ผู้บริหารสามารถสร้างบทบาทของการเป็นผู้นำด้านการสอนที่เข้มแข็ง ผู้บริหารปรากฏตัวอยู่ในสถานศึกษา และครูสามารถเข้าพบได้ง่าย ผู้บริหารตระหนักในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นการเผื่อระวังการไม่ให้เกิดการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพ

โดยสรุปนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารในการนิเทศภายในทั้งสองรูปแบบนี้ใช้เวลาสั้นๆ ในการสังเกตชั้นเรียน ผู้บริหารจะเห็นแบบแผนการสอนของครูแต่ละคน ทำให้ได้แนวคิดในการพัฒนาครู และเป็นการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และเป็นป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาครูประเภทไม่รับผิดชอบต่อการสอน

นวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนโดยเพื่อนร่วมงาน

การนิเทศแบบสอนแนะด้านการสอน (Instructional Coaching)

นวัตกรรมการนิเทศแบบสอนแนะด้านการสอนเหมาะสำหรับการนิเทศทุกแง่มุมของการเรียนการสอน โดยฝ่ายวิชาการมีการกำหนดให้ครูจับคู่ หรือจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยการเข้าสังเกตการสอน สนทนาสะท้อนผลการสังเกต และสอนแนะ การนิเทศด้านการสอนนิเทศอะไรบ้างนั้น ศูนย์การวิจัยการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย Kansas สหรัฐอเมริกา (Knight, 2007) ได้พัฒนากรอบแนวคิด สำหรับจัดระบบวิธีการนิเทศ และนำเสนอจุดเน้นสำหรับการปฏิบัติการณ์นิเทศ จุดเน้นของการนิเทศ 4 เรื่อง ดังนี้

1. พฤติกรรม การเรียนรู้ที่จะจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นหนึ่งเรื่องที่มีความท้าทายและเป็นทักษะสำหรับที่ครูทุกคน เครื่องมือในการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย **1.1) การสอนความคาดหวังต่อพฤติกรรมนักเรียน** ครูจะต้องแน่ใจว่านักเรียนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าครูมีคาดหวังต่อพฤติกรรมอะไรบ้างจากนักเรียนในทุกๆ กิจกรรมในชั้นเรียน **1.2) อัตราส่วนของการมีปฏิสัมพันธ์** กฎทั่วไปคือ การกระตุ้นพฤติกรรมทางบวกอย่างน้อย 3 เท่า มากกว่าพฤติกรรมที่ครูต้องการพฤติกรรมทางลบ **1.3) การพัฒนาการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ** โดยครูจำเป็นต้องวางแผนว่าจะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบอะไรเกิดขึ้นและจะจัดการแก้ไขพฤติกรรมนั้นได้อย่างรวดเร็วอย่างไร เพื่อดึงพลังงานและอารมณ์กลับมาดำเนินการสอนต่อ ซึ่งไม่ทำให้นักเรียนทั้งชั้นผล่อจากการเรียนการสอน **1.4) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียน** งานวิจัยเสนอแนะว่าชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นนักเรียนต้องใช้เวลาในกิจกรรมการเรียนรู้ (Time on Task) มากกว่า ร้อยละ 90 ของเวลาทั้งหมด ครูผู้นิเทศสามารถช่วยครูได้โดยการเก็บข้อมูลเวลาที่ใช้ในการเรียนได้ **1.5) โอกาสในการตอบสนอง** ครูผู้นิเทศสามารถช่วยครูให้เพิ่มจำนวนครั้งของโอกาสที่นักเรียนจะได้ตอบสนองหรือปฏิบัติได้ตอบ นักเรียนควรได้รับการกระตุ้นด้วยการถามคำถามจากครู และการกระตุ้นให้นักเรียนคนต่อไปได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้ใช้กระดานในการเขียนคำตอบหรือคำถาม หรือแก้โจทย์ปัญหา การเขียนความคิดในสมุดบันทึก หรือการกระตุ้นอื่นๆ

2. การนิเทศเนื้อหา ผู้นิเทศการเรียนการสอนจะต้องช่วยครูในการวางแผนบทเรียน (Lesson Plan) ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง 4 ด้านซึ่งประกอบด้วย **2.1) การพัฒนาคำถามที่จำเป็นของแต่ละบทเรียน** เป็นคำถามที่ดีจะชี้ประเด็นไปที่จุดเน้นของความคิดหลัก เป็นเส้นทางเดินที่นักเรียนจะค้นคว้า เป็นคำถามที่ดีกระตุ้นนักเรียนเข้าไปสู่หัวใจของเนื้อหา และเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง **2.2) การทำผังเค้าโครงเนื้อหา (Mapping Content)** หลังจากตั้งคำถามจำเป็นของแต่ละบทเรียนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการช่วยครูให้จัดทำผังเค้าโครงเนื้อหาที่สำคัญที่สุดในรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และบทเรียน ผังเค้าโครงนี้เป็นเครือข่ายที่บรรยายและเชื่อมโยงข้อมูลที่ต้องเรียน เครือข่ายนี้ช่วยให้นักเรียนมีผังเค้าโครงเนื้อหาที่ต้องเรียนและช่วยให้ครูและผู้นิเทศทราบภาพรวมของเนื้อหาที่จะสอน เพื่อตัดสินใจว่า เมื่อไรจะใช้การสอนแบบรวม หรือเมื่อไรจะใช้วิธีสอนที่หลากหลาย โครงสร้างเนื้อหา 4 แบบ ได้แก่ 1) โครงสร้างเนื้อหาตามลำดับเวลา (Sequential) 2) การเปรียบเทียบความเหมือน และความต่าง (Compare and Contrast) 3) การพรรณนา (Descriptive) และ 4) การแก้ปัญหา (Problem Solution)

นอกจากการทำโครงสร้างเนื้อหาแล้วการช่วยแนะให้ครูสร้างความชัดเจนเรื่องความคิดรวบยอดที่จะใช้สอนได้ ด้วยการวางแผนคุณลักษณะที่ต้องนำเสนอบ่อยๆ นำเสนอเป็นบางครั้ง หรือไม่นำเสนอเลย เช่น การปกครองระบบประชาธิปไตย คุณลักษณะที่ต้องนำเสนอบ่อยๆ (Always Present) ของความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยได้แก่ ผู้นำที่มีความรับผิดชอบได้มาโดยการเลือกตั้ง ความเป็นพลเมืองที่มีสิทธิของพลเมือง พลเมืองมีเสรีภาพเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลสามารถเห็นต่างจากรัฐบาลได้ สิทธิด้านการเมือง คุณลักษณะที่นำเสนอเป็นบางครั้ง (Sometimes Present) ได้แก่ ตัวแทนทางตรงและทางอ้อม อำนาจอธิปไตยจาก

ส่วนกลาง การกระจายอำนาจ การแยกอำนาจ คุณลักษณะที่ไม่นำเสนอเลย (Never Present) การปกครอง โดยกษัตริย์ การปกครองผู้นำเผด็จการ การสืบทอดอำนาจโดยสายเลือด ฯลฯ

3. การสอนโดยตรง (Direct Instruction) เมื่อครูผู้นิเทศช่วยให้ครูมีความเข้าใจ เนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้งแล้ว และสามารถจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป คือ การเน้นการส่งเสริม เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ และเชี่ยวชาญในเนื้อหามากยิ่งขึ้น การนิเทศการเรียน การสอนเน้นที่การปฏิบัติการสอนบางประเด็นที่มีความสำคัญดังนี้ **3.1) ตัวจัดระบบก้ำวหน้าทั้งก่อนและหลัง การเรียน (Advance and Post Organizers)** การนิเทศที่แนะนำให้ครูใช้ตัวจัดระบบก้ำวหน้า (Advance Organizers) จะช่วยจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่ง จะใช้เวลาไม่นานเกินกว่า 2-3 นาทีก่อนการเรียนต้นชั่วโมง และในช่วงเวลา 3 นาทีสุดท้ายของการสอน ครู ต้องช่วยนักเรียนให้ได้รับความรู้มากที่สุดโดยใช้ตัวจัดระบบก้ำวหน้าหลังเรียน (Post Organizers) เพื่อสรุป กิจกรรมการเรียนรู้ **3.2) การใช้ตัวแบบ (Modeling)** โดยใช้ตัวแบบดังนี้ **ฉันทำสิ่งนี้ (I Do It) เราทำสิ่งนี้ (We Do It) และคุณทำสิ่งนี้ (You Do It)** ซึ่งวิธีดังกล่าวช่วยให้ครูวางโครงสร้างการสอนเพื่อให้นักเรียนจะได้ สังเกตตัวแบบ เช่นการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ช่วงของการสอน ระหว่างฉันทำสิ่งนี้ (I Do It) ครูจะสาธิตทุก ขั้นตอนของการคำนวณทางคณิตศาสตร์อย่างชัดเจน อธิบายให้ละเอียดเพียงพอเพื่อที่นักเรียนจะเรียนตามทัน ครู ครูที่ขาดประสบการณ์บางครั้งมักจะเร่งรีบในช่วงนี้ของการสอนซึ่งทำให้นักเรียนเรียนรู้ตามครูไม่ทัน ช่วงเวลาของเราทำสิ่งนี้ (We Do It) เป็นช่วงที่ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ นักเรียนจะได้รับคำแนะนำจากครู ในขณะที่พวกเขาเรียนรู้ที่จะทำงาน ผักทักชะ ช่วงเวลาเราทำสิ่งนี้ (We Do It) ครูช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจ ที่ชัดเจนขึ้น เป้าหมายของช่วงนี้ของการสอนคือ ครูต้องปฏิบัติไปพร้อมๆ กับนักเรียนจนกระทั่งครูแน่ใจว่า นักเรียนพร้อมแล้วที่จะทำงานตามลำพังได้ ช่วงคุณทำสิ่งนี้ (You Do It) เป็นช่วงเวลาของการสอนที่ให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องที่ตนได้เรียนรู้มา ครูจะเดินไปรอบๆ ห้องเพื่อให้การสนับสนุนนักเรียนเป็น รายบุคคล **3.3) การตั้งคำถามระดับการคิดที่สูงกว่า (High-Level Questions)** จากงานวิจัยการตั้งคำถาม ในชั้นเรียนโดยใช้การจัดลำดับความคิดของ Bloom พบว่า มากกว่าร้อยละ 75 ของคำถามที่ถามโดยครูเป็น คำถามที่เกี่ยวกับความรู้ความจำ ผู้นิเทศช่วยครูให้เข้าใจและใช้การจัดหมวดหมู่ลำดับการคิดของ Bloom และ ผู้นิเทศเข้าสังเกตการตั้งคำถามของครูในชั้นเรียนและบันทึกทุกคำถามที่ได้ยิน จากนั้นมาร่วมวิเคราะห์จัด ประเภทของคำถามกับครู **3.4) การมอบหมายงานหรือการบ้านที่มีคุณภาพ (Quality Assignments)** ครู ผู้นิเทศและครูร่วมกันวางแผนเป้าหมาย เหตุผลของการมอบหมายงานให้นักเรียน การเชื่อมโยงการมอบหมาย งานกับความต้องการของนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกัน ผู้นิเทศและครูต้องพิจารณาเลือกรูปแบบ เนื้อหา สถานที่ ทรัพยากร และอุปสรรคที่อาจจะเกิดกับนักเรียนในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ การ ให้คำชี้แจงการทำงานที่มอบหมายให้ชัดเจน ทั้งขั้นตอนการทำงาน ทรัพยากรที่ต้องใช้ เกณฑ์การประเมินงาน วันที่กำหนดส่งงาน และครูผู้นิเทศและครูต้องบันทึก เมื่อมีการประเมินประสิทธิภาพของการมอบหมายงาน และสะท้อนผลว่าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการมอบหมายอะไรบ้าง

4. การประเมินเป็นระยะๆ ระหว่างเรียน (Formative Assessment)

4.1) การประเมินเป็นระยะๆ ระหว่างเรียน เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เป็นกระบวนการประเมินที่ต่อเนื่อง ที่ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เฉพาะเจาะจงกับครู และนักเรียนโดยมี เป้าหมายของการแนะแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน **4.2) การพัฒนาคำถามของรายวิชา และ หน่วยการเรียนรู้** ครูผู้นิเทศและครูต้องร่วมมือกันพัฒนาคำถามที่สำคัญของวิชา หน่วยการเรียนรู้ และบทเรียน การระบุความคิดรอบยอดแล้ว การทำผังหน่วยการเรียนรู้ การระบุเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน และการพัฒนา รายละเอียดของตารางสอน ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวของรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ

มอบหมายงาน การประเมินเป็นระยะๆ ระหว่างเรียน และการประเมินเมื่อสิ้นสุดการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเครียดที่ต้องเผชิญกับการประเมินสุดท้ายที่ไม่มีความคล้ายคลึงกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนได้เรียนผ่านมา ดังนั้นครูผู้นิเทศและครูต้องทำงานร่วมมือกัน เพื่อให้แน่ใจว่า กิจกรรมการเรียนรู้ได้เตรียมนักเรียนสำหรับการประเมินสุดท้าย และการประเมินสุดท้ายจะต้องสะท้อนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน **4.3) การตอบคำถามของหน่วยการเรียนรู้** เมื่อครูผู้นิเทศและครูสามารถระบุทุกคำถามของทุกหน่วยการเรียนรู้ได้ ชุดของคำถามที่สมบูรณ์นี้จะนำนักเรียนไปสู่ทุกรูปแบบของการประเมินการเรียนรู้ ครูผู้นิเทศต้องช่วยแนะนำครูให้เขียนคำตอบของทุกๆ คำถามที่สมบูรณ์ วิธีหนึ่งที่ครูผู้นิเทศช่วยครูให้ตอบคำถามของหน่วยการเรียนรู้ได้ โดย 1) ครูเขียนคำถามของหน่วยการเรียนรู้ 2) ครูบันทึกและนิยามคำศัพท์หลักที่นักเรียนจะต้องเข้าใจ เพื่อตอบคำถามได้ 3) ครูแตกข้อคำถามให้เล็กลงที่จะนำไปสู่ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเพื่อการตอบคำถาม 4) ครูเขียนคำตอบที่สมบูรณ์ รัดกุม 5) ครูเขียนบันทึกว่าความรู้ใหม่นี้จะประยุกต์ใช้กับประสบการณ์การเรียนรู้อื่นๆ ในชั้นเรียนได้อย่างไร 6) ครูระบุว่าความรู้ใหม่นี้จะประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร **4.5) การให้ข้อมูลย้อนกลับแบบสร้างสรรค์** ครูมักจะทำผิดพลาดในการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยมักจะให้ข้อมูลย้อนกลับทางลบจำนวนมากเกินไป ครูให้ข้อเสนอแนะที่กว้างเกินไป นักเรียนไม่เห็นแนวทางในการแก้ไข ดังนั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพมากครูแสดงให้เห็นเกณฑ์อย่างชัดเจน ควรระบุหนึ่งหรือสองรายการใหญ่ๆ ต้องเป็นข้อมูลย้อนกลับทางบวกและนอกจากนี้ครูควรอธิบายว่านักเรียนต้องทำอะไรเพื่อปรับปรุงและตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจข้อมูลย้อนกลับที่ได้รับ การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้องใช้เวลานานกว่า 30 วินาที **4.6) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน** ครูผู้นิเทศสามารถช่วยครูให้หาวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน เช่น ร่วมกันตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ มีส่วนร่วมในการตั้งเกณฑ์การประเมิน ร่วมแลกเปลี่ยนชิ้นงานระบุความแตกต่างระหว่างชิ้นงานที่มีคุณภาพสูงกับชิ้นงานที่มีคุณภาพต่ำ มีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อนร่วมชั้นเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูจัดทำแผนภูมิความก้าวหน้า เพื่อให้ นักเรียนติดตามความก้าวหน้าของตนซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน

การนิเทศแบบสอนแนะด้านการสอนแต่ละครั้งไม่จำเป็นต้องสังเกตทั้ง 4 เรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้นิเทศ กับครูผู้รับการนิเทศจะประชุมปรึกษาหารือในประเด็นที่ต้องการรับการนิเทศ เช่น ต้องการให้สังเกต การตั้งคำถามให้นักเรียนคิดในระดับที่สูงขึ้น ทักษะการอธิบายความรู้ใหม่ การมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน หรือ การจัดการชั้นเรียน จากนั้นจะมีการกำหนดระยะเวลาการสังเกตโดยปกติจะใช้เวลาสังเกต 15-20 นาที และการคัดเลือกหรือร่วมกันสร้างแบบสังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แต่การสังเกต 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ครูทุกคนในโรงเรียนจะต้องได้รับการอบรมให้มีความรู้เพื่อการปรับปรุงการสอนของตน และสามารถเป็นผู้นิเทศแบบสอนแนะได้

การวิจัยบทเรียน (Lesson Study)

การวิจัยบทเรียนเป็นวงจรของการปรับปรุงการสอนที่ประกอบด้วยครู 3 – 6 คน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการสอน การนำแผนการสอนไปใช้สอนในชั้นเรียน การสังเกตการสอนบทเรียน นำผลการสังเกตการสอนมาวิเคราะห์และการปรับแต่งบทเรียนเพื่อนำไปใช้สอนในอนาคต กระบวนการจะมีจุดเน้นอยู่ที่ความเข้าใจการเรียนรู้ของนักเรียนไม่ใช่การประเมินการสอนของครู การวิจัยบทเรียนมีจุดเริ่มต้นในประเทศญี่ปุ่นในขณะนี้มีการนำมาดำเนินการใช้ในหลายระดับของวงการการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา (Murata และ Takahashi, 2002) หนังสือ Stigler และ Hiebert (1999) ชื่อ ช่วงว่างการสอน : ความคิดที่ดีเยี่ยมจากครูทั่วโลกเพื่อการปรับปรุงการศึกษาในชั้นเรียน (The Teaching Gap : Best Ideas From the World's Teachers for Improving Education in the classroom) และผลงานของ Catherine Lewis มีผลต่อการนำวิธีการวิจัยบทเรียนนี้มาสู่ความสนใจของนักการศึกษาอเมริกา การวิจัยบทเรียนมีประสิทธิภาพ

มากกว่ารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพแบบดั้งเดิมที่ครูขับเคลื่อนและทำงานร่วมกัน และกำหนดกระบวนการที่ต่อเนื่องที่เป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนคิดด้วยตนเอง และเน้นว่าเนื้อหาวิชาได้ถูกเรียนรู้ได้อย่างดีได้อย่างไร กระบวนการไม่เกี่ยวข้องกับการสร้างธนาคารของบทเรียนที่สมบูรณ์แบบแต่เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจ กระบวนการจัดการเรียนการสอนการดำเนินการของบทเรียนที่แท้จริงในชั้นเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ครูสามารถนำทฤษฎีมาประสานเข้ากับการปฏิบัติ ซึ่งทำให้การวิจัยบทเรียนเป็นวิธีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับการสอนในชั้นเรียนนั้น ๆ

ขั้นตอนการดำเนินการการวิจัยบทเรียน การดำเนินการการวิจัยบทเรียนให้มีประสิทธิภาพมีโครงสร้างเป็น 5 ขั้นตอนในกระบวนการ ดังนี้ 1) การระบุหัวข้อของการวิจัยและวางเป้าหมายระยะยาวที่เด่นชัดตามธรรมชาติและเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน 2) วางแผนวิจัยบทเรียน (Lesson) ที่รวมถึงการวิจัยหัวข้อรายละเอียดของบทเรียน รวมทั้งการคาดหวังให้นักเรียนตอบสนอง และการพิจารณาวิธีประเมิน เพื่อวิเคราะห์เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผล 3) การสอนบทเรียนที่ซึ่งสมาชิกของทีมนำเสนอบทเรียนขณะเดียวกันสมาชิกคนอื่นก็จะสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน 4) การตั้งคำถามอย่างละเอียดและการแก้ไข โดยสมาชิกของทีมร่วมอภิปรายข้อมูลจากการสังเกต การปรับแก้ไขบทเรียนใหม่และถ้าจำเป็นก็ดำเนินการสอนซ้ำใหม่ 5) การสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยน-สมาชิกของกลุ่มสะท้อนคิดเกี่ยวกับกระบวนการ และการปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และการสะท้อนคิดของทีมงานเพื่อทำหน้าที่สั่งการปรับปรุงบทเรียนอื่น และทำหน้าที่เป็นพื้นฐานสำหรับวงจรของการวิจัยบทเรียนอื่นๆ ในอนาคต (Sullivan และ Glanz, 2013)

การนิเทศแบบอินสตรัคชันนัลราวด์ (Instructional Rounds)

การนิเทศแบบอินสตรัคชันนัลราวด์ คือวิธีการที่ครูทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงการสอน (City และ คณะ, 2009) ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการสำหรับการปรับปรุง ได้แก่ การสังเกตชั้นเรียน การปรับปรุงกลยุทธ์การสอน และการสร้างเครือข่ายของครู เป็นกระบวนการสืบเสาะโดยมีเป้าหมายให้ครูกลุ่มเล็ก 3-5 คนได้เข้าสังเกตในชั้นเรียนของครูที่มีประสบการณ์สอน และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนได้ และมีความสนใจที่จะเปิดห้องเรียนให้กลุ่มครูได้เข้าสังเกตการสอนของตน ครูผู้สังเกตจะเปรียบเทียบกับการสอนของตนกับครูที่สอน และการอภิปรายหลังสิ้นสุดการสังเกตที่มีการสะท้อนของครูผู้สังเกตในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้จากการสังเกต ประเด็นที่จะสังเกตได้แก่ 1) ครูดำเนินการอะไรเพื่อช่วยสร้างและสื่อสารเป้าหมายการเรียนรู้ และติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน 2) ครูได้ทำอะไรเพื่อสร้างและคงไว้ซึ่งกฎระเบียบของชั้นเรียน 3) ครูได้ทำอะไรเพื่อช่วยนักเรียนเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ครูได้ทำอะไรเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ และมีความเข้าใจความรู้ใหม่อย่างแท้จริง 5) ครูได้ทำอะไรเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถสร้าง และทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ใหม่ได้ 6) ครูได้ทำอะไรที่เป็นการกระตุ้นการเข้ากิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 7) ครูได้ทำอะไรเพื่อยอมรับและประกาศเกียรติคุณของการปฏิบัติตามกฎ และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียน 8) ครูได้ทำอะไรเพื่อสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 9) ครูได้ทำอะไรเพื่อสื่อสารความคาดหวังที่สูงสำหรับนักเรียนทุกคน หลังการสังเกตสิ้นสุดลง จะอภิปรายประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการสังเกตทีละคนโดยมีครูแกนนำเป็นผู้อำนวยความสะดวกอภิปรายนี้ มีเป้าหมายของการอภิปรายไม่ใช่การประเมินครูที่สังเกต และมีกฎของการอภิปรายแลกเปลี่ยนก่อนที่จะมีการสอบถามข้อมูลหลังการปฏิบัติสอน ดังนี้ 1) ข้อคิดเห็นที่อภิปรายหลังการสังเกตจะต้องไม่นำไปแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น 2) จะต้องไม่ให้ข้อเสนอแนะใดๆ กับครูผู้ถูกสังเกต เว้นแต่ว่าครูผู้ถูกสังเกตขอร้องอย่างชัดเจนสำหรับข้อมูลย้อนกลับ 3) ไม่นำสิ่งที่สังเกตไปแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น 4) การกล่าวขอบคุณครูที่ถูกสังเกตที่กรุณาเปิดชั้นเรียนให้กลุ่มได้เข้าสังเกต

ในขณะที่กลุ่มครูหมุนเวียนกันแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ตนเห็นจากการสังเกตห้องเรียนโดยเริ่มจากประเด็นทางบวกที่ได้สังเกตเห็นจากนั้นอาจจะกล่าวถึงประเด็นที่เป็นข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การสอนของครูและท้ายที่สุดครูผู้สังเกตจะเปรียบเทียบความเหมือน และเปรียบเทียบความต่างของกลยุทธ์การสอนของตนกับเทคนิคการสอนที่ได้สังเกตเห็น การอภิปรายนี้จะจบลงเมื่อครูผู้สังเกตทุกคนได้ระบุน้อยหนึ่งอย่างที่ตนจะนำไปดำเนินการในชั้นเรียนของตนซึ่งเป็นผลมาจากการออกนิเทศแบบอินสตักชันนัลราวด์

ครูทุกคนควรมีโอกาสเข้าร่วมนิเทศแบบอินสตักชันนัลราวด์อย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน หรืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การดำเนินการควรได้รับความสะดวกจากครูแกนนำ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานในฐานะครูมืออาชีพ หรือผู้บริหารสถานศึกษาก็สามารถเป็นผู้นำได้ แต่ต้องทำความเข้าใจว่าไม่ใช่การประเมินครูที่เปิดห้องเรียนให้สังเกต (Marzano, 2009)

นวัตกรรมการนิเทศด้วยการพิจารณาผลงานของนักเรียน

นวัตกรรมการนิเทศด้วยการพิจารณาผลงานของนักเรียน (Look at Student Work)เป็นกระบวนการที่ครูทำงานแบบร่วมมือเพื่อช่วยให้ครูเรียนรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของตน มีความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้และการพัฒนาการของนักเรียน พัฒนาหลักสูตรและประเมินให้มีประสิทธิภาพ เป็นการค้นหาวิธีที่จะช่วยนักเรียนได้ผลิตผลงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กาประเมินผลงานของนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ครูดำเนินการเองโดยลำพัง แต่การนำตัวอย่างผลงานนักเรียนมาเสนอให้เพื่อนร่วมงานพิจารณาตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพที่จะช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าวิธีการตรวจผลงานด้วยตนเองแบบดั้งเดิม และขณะเดียวกันก็นำไปสู่นวัตกรรมที่ครูจะทำงานร่วมกันกับนักเรียนด้วยเช่นกัน กระบวนการนี้ใช้เวลา 1 ชั่วโมงหรือมากกว่า ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดสรรเวลาให้ครูได้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละครั้ง ซึ่งอาจจะเป็นเวลา ก่อน หรือหลังเลิกเรียน หรือในวันหยุด เป็นเวลาที่เพื่อนร่วมงานจะใช้ในการสืบเสาะเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ Allen (2000) กล่าวว่า เป็นเรื่องสำคัญ จากผลการวิจัยของสมาคมการวิจัยสถานศึกษาในชิคาโก พบว่าร้อยละ 70 ของผลงานนักเรียนที่ศึกษาวิจัยเป็นผลงานที่ไม่ทำลาย หรือมีทำลายความสามารถนักเรียนในระดับต่ำสุด และงานวิจัยพบว่าถ้านักเรียนได้รับมอบหมายงานที่ทำหายมากขึ้น นักเรียนจะทำงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Newmann และคณะ (2000) พบว่านักเรียนที่ได้รับมอบหมายงานที่ต้องใช้ทักษะทางปัญญามากกว่าจะมีคะแนนการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงสูงกว่าเมื่อเทียบกับนักเรียนที่ครูมอบหมายงานที่ใช้ทักษะทางปัญญาระดับต่ำ งานวิจัยยังพบว่าการมอบหมายส่วนใหญ่เป็นการคัดลอกข้อมูล เช่น การเติมคำในช่องว่าง ที่ไม่เป็นการเตรียมนักเรียนสำหรับการทำหายทางปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคใหม่ (Dunne, 2000)

ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ผลงานนักเรียนอย่างร่วมมือ ก่อนดำเนินการ กลุ่มจะต้องทำข้อตกลงร่วมกันดังนี้ 1) การเตรียมการให้ครูนำตัวอย่างผลงานนักเรียน 3 ระดับ (ระดับดี ระดับปานกลาง ระดับอ่อน) ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 2) จุดเน้นของการวิเคราะห์ต้องเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับผลงานนักเรียนที่นำเสนอ 3) การมีส่วนร่วม...3.1) ค้นหาเพื่อทำความเข้าใจ 3.2)การสนับสนุนความคิดเห็น ไม่ใช้สนับสนุนสมาชิก 3.3) ต่อยอดความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นๆ 3.4) การเข้าร่วมด้วยการสื่อสารอย่างซื่อสัตย์ และเปิดใจกว้าง 3.5) งดเว้นการประเมิน 3.6) วิพากษ์ความคิดเห็น ไม่วิพากษ์สมาชิก กิจกรรมดำเนินการเป็นช่วง ๆ ดังนี้

ช่วงสร้างบรรยากาศ 5 นาที

ขั้นตอนที่ 1 : ระบุเหตุผลผลการวิเคราะห์แบบร่วมมือครั้งนี้ แนวคิดหลักคืออะไร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนคืออะไร ครูมีวิธีการประเมินนักเรียนในชั้นเรียนอย่างไร ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนที่ครูเข้าใจคืออะไร

ช่วงอภิปรายผลงานของนักเรียน 15-20 นาที

ขั้นตอนที่ 2 : การวิเคราะห์ผลงานนักเรียน 3 ระดับ เพื่อค้นหาว่านักเรียนสามารถทำอะไรได้ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ขั้นนี้ไม่ใช่การอธิบายการทำงานของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 : อะไรคือสิ่งที่ขาดหายไปผลงานทั้ง 3 ระดับนี้ และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนพยายามที่จะเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 : มีแบบแผนอะไรที่ช่วยให้นักเรียนทำงานได้ดี หรือไม่ ทั้งภายในกลุ่มที่มีความสามารถในระดับเดียวกัน หรือระหว่างกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการทำงานแตกต่างกัน มีแบบแผนใดๆ หรือไม่ที่นักเรียนพยายามเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่ม หรือกลุ่มต่างระดับความสามารถ

ขั้นตอนที่ 5 : ครูได้เรียนรู้อะไรจากการพิจารณาผลงานนักเรียนที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน และกลุ่มนักเรียนที่ลักษณะเฉพาะเจาะจง และการวิเคราะห์นี้จะมีความหมายต่อการสอนของครูในครั้งต่อไปอย่างไร นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการสอนเพิ่มเติมเรื่องอะไรบ้าง นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง

ช่วงการวิเคราะห์การประเมินของครู 10 นาที

ขั้นตอนที่ 6 : การประเมินของครูช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ดี หรือไม่ การประเมินเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงลำดับการคิดจากการคิดในขั้นพื้นฐานสู่การคิดที่ซับซ้อนขึ้น หรือไม่ การอภิปรายนี้จะช่วยให้ครูได้ออกแบบการประเมิน หรือมอบหมายงานครั้งต่อไปได้อย่างไร

ผลงานของนักเรียนเป็นสิ่งที่สะท้อนการเรียนการสอน และการประเมินการสอนของครู การนิเทศด้วยการพิจารณาผลงานของนักเรียน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะช่วยทั้งการปรับปรุงการสอนของครู และการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ ไม่วิพากษ์วิจารณ์การสอนของครู ซึ่งจะทำให้ครูเกิดความท้อแท้ ให้พิจารณาที่ผลงานนักเรียน ซึ่งจะต้องช่วยกันพิจารณาสิ่งที่ขาดหายไป ผลงานนักเรียน ความต้องการได้รับการสอนเพิ่มเติม หรือให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเรื่องใดเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนรู้ ครูแกนนำที่อำนวยความสะดวกเป็นผู้นำที่ควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามข้อตกลง เพื่อไม่ให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ครู ถ้าการการนิเทศด้วยการพิจารณาผลงานของนักเรียนดำเนินการได้ดีด้วยดี ก็จะเป็นวัฏกรรมที่ทรงพลังในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการประเมินของครู (Board of Education, 2011)

การศึกษาหนังสือ (Book Study)

การศึกษาหนังสือเป็นวิธีการทางเลือกหนึ่งของการนิเทศที่นำโดยครูและเพื่อครู ขอบเขตของการเลือกหนังสือช่วยให้ครูก้าวเข้าสู่การค้นคว้า การคัดเลือกหนังสืออาจจะมีขอบเขตจากทฤษฎีถึงการปฏิบัติ ด้านเทคนิค หนังสือจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำหรับการอภิปรายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจต่อการปรับปรุงทักษะการสอนและเจตคติ หน้าที่ของการศึกษาหนังสือ คือ การร่วมมือ การไม่คุกคามข่มขู่ และการจงใจตนเอง ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและการก้าวให้ทันกระแสในสาขาวิชาของตน และยังทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาเป็นนักการศึกษาที่มีพลวัตและเป็นผู้อ่านที่ดี ในขณะเดียวกันก็เป็นการเชื้อเชิญเพื่อนร่วมงานให้เรียนรู้ วิเคราะห์ และท้าทายความคิด การศึกษาหนังสือยังช่วยสนับสนุนการสร้างความรู้สึกความเป็นชุมชนโดยการประสานตารางเวลาประชุม รายชื่อหนังสือและเป็นที่เพื่อการสะท้อนคิดมุมมองและรูปแบบของการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน วิธีการนี้ได้มีการเชิญครูจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และมีพื้นความรู้ที่แตกต่างกันเข้าร่วมเพื่อทำงานที่มุ่งเป้าหมายไปสู่การเป็นนัก

การศึกษาที่ดีกว่าเดิม โครงสร้างของกิจกรรมการศึกษาหนังสือช่วยก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจด้วตนเองและการริเริ่ม และการทำให้สมาชิกมีความรู้สึกได้รับพลังอำนาจในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

ขั้นตอนของการดำเนินการการศึกษาหนังสือ ได้แก่ 1) การแต่งตั้งประธานของกลุ่มเพื่อติดตามตารางและสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมการประชุมแต่ละครั้ง ประธานของกลุ่มต้องรับผิดชอบสรุปผลการประชุมเสนอผู้บริหารได้รับข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อหลักและประเด็นที่อภิปรายอย่างต่อเนื่อง 2) การกระตุ้นให้ครูจากกลุ่มสาระอื่นและจัดตารางให้เข้าร่วมได้ ดังนั้นการจัดตารางเวลาที่ครูจากต่างกลุ่มสาระสะดวกที่จะเข้าร่วมได้คือช่วงเวลาอาหารกลางวัน 3) การประชุมควรจัดอย่างสม่ำเสมอโดยอุดมคติคือประชุมเดือนละ 1 ครั้ง 4) ผู้เข้าร่วมจะหมุนเวียนในการคัดเลือกหนังสือ และประกาศให้ทราบช่วงการปิดประชุมครั้งก่อน ซึ่งจะทำให้มีระยะเวลาอ่าน 1 เดือนเต็ม และเตรียมการสำหรับการประชุมครั้งต่อไป 5) สมาชิกจะต้องตกลงใจในการยอมรับการเลือกหนังสือของคนอื่นเพื่อประโยชน์ของการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นวิธีการที่เสนอความเคารพต่อความสนใจและข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น 6) โรงเรียนจะจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือเพื่อลดความกดดันด้านการเงินของครู 7) ผู้บริหารหรือประธานกลุ่มต้องรับผิดชอบในการสั่งซื้อหนังสือและต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนได้รับหนังสือทันเวลาเพื่อมีเวลาเตรียมการอย่างเพียงพอสำหรับการประชุมครั้งต่อไป 8) สมาชิกต้องได้รับการกระตุ้นให้จดโน้ตจากการอ่านและเข้าประชุมด้วยการเสนอความคิดของตนและสะท้อนคิดที่เกี่ยวข้องกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนของตน 9) การใส่ใจในการคัดเลือกหนังสือเพื่อส่งเสริมความสมดุลระหว่างความรู้ด้านการปฏิบัติและทฤษฎี กระตุ้นให้มีความหลากหลาย 10) การประชุมควรใช้เวลาในการพิจารณารายละเอียดของแก่นสาระสำคัญหรือความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดหรือทางเลือกเกี่ยวกับแก่นสาระสำคัญหรือความคิดนั้น ๆ และที่สำคัญประการสุดท้ายคือเวลาสำหรับการสะท้อนคิดของครูแต่ละคน 11) ครูที่เข้าร่วมในกลุ่มศึกษาหนังสือควรพบปะกับครูที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และการสนทนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน (Sullivan และ Glanz, 2013)

การศึกษาหนังสืออาจจะเป็นนวัตกรรมการนิเทศที่จะเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนักในบริบทของโรงเรียนในประเทศไทย ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ จำนวนหนังสือที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ลักษณะนิสัยการอ่านของครู เป็นต้น แต่ผู้บริหารสามารถประยุกต์การนิเทศด้วยการศึกษาหนังสือให้มีรูปแบบเฉพาะเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนของตน อาจจะดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกระแสการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นปัจจุบันยิ่งขึ้น

บทความนี้ได้นำเสนอวัตกรรมการนิเทศการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ที่ดำเนินการได้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน นวัตกรรมที่นำเสนอเมื่อผู้บริหาร หรือฝ่ายวิชาการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ โดยการดัดแปลงรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนำไปสู่การวิจัยปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมที่ทำให้เกิดครูในสถานศึกษามีการสนทนาด้านการสอน (Instructional Dialogue) ที่เป็นพลังขับเคลื่อนการยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นภายในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานการศึกษาสภาพการนิเทศ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการนิเทศที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาการนิเทศ และเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555.
- สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. การผลิตครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้สู่อนาคตการศึกษาไทย. (27 กรกฎาคม 2559) สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2559 สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/websm/2016/317.html>.
- Board of Education. **Looking at Student Work : Collaborative Analysis Protocol**. CA : San Diego County, 2011.
- City, E.A., Elmore, R.F, Fiarman, S.E. and Teitle, L. **Instructional Rounds in Education : A Network Approach to Improving Learning and Teaching**. MA : Harvard Education Press, 2009.
- Downey, C. ; Steffy, B. ; English, F. ; Frase, L. and Poston, W. **The Three Minute Classroom walk- through : Changing School Supervisory Practice One Teacher at a Time**. Thousand Oaks, CA. Corwin Press, 2004.
- Dunne, Diane W. **Teachers Learn from Looking Together at Student Work**. Education World. from http://www.educationworld.com.a_curr.curr246.shtml, 2000.
- Glickman, Carl D., Gordon, Stephen P. and Ross-Gordon, Jovita M. **SuperVision and Instructional Leadership : A Developmental Approach**. (8th Edition). MA : Pearson, 2010.
- Knight, Jim. **Instructional Coaching : A Partnership Approach to Improving Instruction**. CA : Corwin Press, 2007.
- Marshall, Kim. **Mini-Observations : Seven Decision Points for the Principal**. Education Week. 28 (20), 24-25. 2009.
- Marzano, Robert J. **Using Rounds to Enhance Teacher Interaction and Self-Reflection : The Marzano Observational Protocol**. CO : Marzano Research Laboratory, 2009.
- Sullivan,Susan., Glanz, Jeffrey. **Supervision that Improves Teaching and Learning : Strategies and Techniques**. (4th Edition). CA : Corwin, 2013.